

Iñaki Seguiolaren hilberri-txostena (1962-2022)¹

LAKARRA, Joseba A.

UPV/EHUko katedraduna eta euskaltzain osoa

1. Iñaki hil eta ondoko egunetan eta are asteetan izan ziren mezu ugari eta hain ezberdinek garbi erakutsi zituzten era askotariko jendearekin izandako harreman, elkarreragin eta esperientzia partekatu arrunt diferenteak. Horregatik eta egokitu zaidan —neuk onartu dudana— egitekoan deblauki sartu baino lehen, iruditu zait on zatekeela gaztigitzea hemen aipatuko dudana «Iñaki», izan edo aurkez litezkeen «Iñaki» anitzetarik bat dela, neuk irudikatua edo ezagutua, edo neure hurbilekoek zuzen edo zeharka hartaz irakatsia.

Segur naiz edozeinek edo batek baino gehiagok bai, bederen, badukeela zer erants eta zer ken edo hainbat egokitu edo nahikoa aldatzekorik hemen eman den iruditik edo «errelatotik», horrelakorik osatzea lortuko banu.

Iñakik berak zioenez, sektakide izatekotan nahiago zuen hainbat sektatako izan, ez bakarreko eta, beraz, esan dezadan haren sektak eta nireak soilik zatika letozkeela bat edo, hori ere askotxo baita seguruenik, zenbait aldiz zangalatrauan zirela behintzat.

Esan ohi da pertsona bakoitza mundu bat dela, eta hori aitortzen duenak aitortuko ere du, Iñakiren mundua gutariko askorena baino aberatsago, ñabarrago eta definitzen zailago dela. Arantxa Iturbek zioen bezala: «Nahiko nitek hiri aditutakoak lerrootara ekartzeko hire graziaren laurdena, graxia erdipurdiko honen orde. Imitatuko nitizkek konplizitatez hire hitz berriak, *lixtoustekoarena* eginez, hi bezain libre banintz, nori gustatu edo ez gustatu asko axola gabe. Partituko nitek egurra ezker-eskubi, jarriko nitek zalantzan dena, kritikatu modernokeria, artaldekeria eta *motzeria* (eta intelektualak, eta etimologoak eta...)... Ezin leizken gauzak».²

¹ Testua osatzen lagundu didaten Iñaki Camino, Ane Loidi, Julen Manterola eta Blanca Urgelli eskerrak eman beharrean nago; baita hori asko txukundu duten HIZBEAkoiei ere. Ez batzuek ez bestek ez dute, ordea, gelditu bide diren akatsen errurik.

² Arantxa Iturbe: «Juxtu gaurkoa al huen?», *Berria* 16/04/2022.

Horrenbestez, bestelako edo oso bestelako ikuspegia duketen Iñakiren senide, ezagun, lagun eta adiskideei nire eskasia eta ausardiagatik barkamena alde zurririk eskatu ondoren, lotuko natzaio neure egitekoari.³

2. Iñaki Azepeitian jaio zen 1962ko martxoaren 8an. Huntaz eta hartaz aritzea beti gustuko zuen eta bere jaiotegunaz ere harrotasun edo zirikatzaile punttu batekin entzun izan diot inoiz, berari inork gutxik (*gizon* edo *gizonen* arteko inork, bederen) abantailarik eraman ahalko ziola feminista izateko bidean. Antonino Seguirola eta Maria Luisa Amutxastegi zituen gurasoak, fabrikako langilea hura, etxeandrea hori, Iñakik behin baino sarriago aipatu ohi zituen miresmen handiz eta are harrotasunez. Anaia Joxe Marik Ekonomia eta Filosofiako ikasketak egin zituen EHU, eta euskara irakasle eta idazle hura ere, bizi du oraindik eta baita Garbiñe Larrea andre-laguna ere; Olatx arrebagaia jaio berritan hil zen, baina haren oroitzapena ez zuen inoiz ahaztu, bere lehen saio-liburuko eskaintza ederrak lekukotzen duen bezala.

Lehen ikasketak Azepeitian egin zituen, eta, adinkide hertsia izan dudanez, orduantxe asmatua zuten OHO (Oinarrizko Hezkuntza Orokorra) estreinatuko zukeen eta baita, halaber, gero BBB (Balioanizdun Batxilergo Bateratua) eta COU edo UBI (Unibertsitateko Bideratze Ikasturtea) berria ere.

3. Unibertsitateko ikasketak 17 urterekin abiatu zituen 1979-80 ikasturtean, oraindik urte horretan Bilboko Unibertsitatea zen Valladolidekoaren eranskin izandako Arabako Unibertsitate Ikastegian; zehatzago, Arabako Diozesiak dirutan utzitako eta ordurako apaizgaiez hustua zen Seminarioaren alderdi batean. Egungo Letren Fakultateak duen —eta orduantxe «Filologia eta Geografia-Historia» deitzen hasi zen Fakultatearen— egoitza berria 1987an amaitu zen (Iñakik Euskal Filologia bukatu eta hiru ikasturte geroago), beste askok legez gure aitak Arakara baino lehen «kanpamentua» egin zuen aspaldiko Flandes Erregimentuaren kuartel berrituen aldamenean. Ni ere 1979-80 hartan iritsi nintzen Gasteiza eta ikasketa

³ Garbiñe Larreak bizi-bizi zioen bezala: «Nahi nitek bidea samurra izatea, baina bizi hau ulertzen ez zegok erreza. Lasaitzen natxik hirekin ikasitakoak: ulertzea gainbaloratua dagoela, poesia ere ez dela dena ulertzen, badela eremu lauso bat, gauza gai *deskribasmatuen*, ez-definituen eremua. Ba, nire biziak ere izango dik eremu lauso horretatik dexente».

berak egitera, baina ikastaroak hasixeak zirenean egin genuen elkarren ezagutza, L eta S hasiera-letradun deituretakoak ikasgai zenbaitetan talde diferenteetan kokatu gintuztelako edo. Halere, lehen urte hartako euskarazko ikasgai bakarrean biok genuen irakasle bera, literaturaren historian aditua eta orduantxe Hegoaldeko testu zaharren lexikoaz tesia amaitzen ari zen Ibon Sarasola azpeitiar injineru donostiar-tua. Ibonek literatura modernotik linguistika formalera eta ondoren ohiko filologiara bidea egina zuen —praktikan ikastaroa euskara eta euskal filologiazko sarrera genuen— eta haren nortasunak eta eskolek —nahiz une batean, hobe beharrez, denbora ez galtzeko bibliotekara bidali gintuen biok— ukitu eta erakarri gintuzten ondoko ibilbidean, usu geuk horrela ez aitortu arren.

Bigarren urtean ere (euskal gramatikari egokitu ikastaro zoragarrian) beste irakasle azpeitiar iritsi berri bat izan genuen, Patxi Goenaga, alegia. *Gramatika bi-deetanen* bi edizioen arteko ikastaro gogoangarrian datu berrien eta teoria zaharren (eta alderantziz) zangalatrauan odisea apartaz gozatu genuen.

Lehendabizikoz Koldo Mitxelenarekin hirugarren urtean izan zuen Iñakik eskola eta haren ikasle jarraituko bigarren zikloan, 1983-84 ikasturtean lizentzia amaitu arte; maisu gisa, aldiz, betirako. Eibartar bat (gero akitaniera eta baskoiera ikertzeaz landa indoeuropearazko irakasle bilakatutakoa), Joakin Gorrotxategi izan zuen latin irakasle,⁴ Karmele Rotaetxe hizkuntzalaritzan eta Ricardo Zierbide gaztelararen gramatika historikoan eta hizkuntza erromanikoen diakronian. Espainiar literatura eta literatura kritikan Jon Juaristi bilbotarra eta, aldi batez, Carlos Blanco Aguinaga irundar amerikartua, behintzat.⁵

Ezin esan Iñaki ikasle-pisuko gelan sartua, parrandarik egin gabe, gelditzen zen ikasle txintxoetarikoa zenik (garai hartan *enpolloitzat* jotzen ziren horietarikoa)

4 Niri Menéndez Pelayoren zale eta *la misión histórica del Lacioren* aldarrikatzaile bat tokatu zitzaidan urte hartan; haren alde esan beharra dut bi urte geroago Latin Arrunta ikasgaiaren eskuliburu gisa Veiko Väänänenen liburu bikaina esleitu zigula filologia guztietako ikasleoi (Díaz y Díazena ahaztu gabe), Gredoseko gaztelarazko edizio ezagun zabalduan. Mende laurden geroago bitxi gertatu zitzaigun bati baino gehiagori, Veleiako «idazkiak» zirela-eta *frikiek* Väänänenen liburu horixe bera aldarrikatzen zutenean, ustez ezagutzen ez zuten katedratiko ezjakinen aurrean.

5 Jendea eta irakasgaiez oso txikia zen orduko Euskal Filologia Saila, baina han ziren dagoeneko hurrengo ikasturteetan —niri ez eta ez dut uste Iñakiri ere— egokitu ez zitzaizkion Henrike Knörr, Lourdes Oñederra eta Ines Pagola; Iñakik lizentzia amaitu orduko helduko ziren Pello Salaburu, Itziar Idiazabal eta Jon Kortazar, eta baita geroxeago Koldo Zuazo ere.

—nahiz bere «ogroa/*ogru*e» ezizen zabalduak baduen horrekin zerikusirik—. ⁶ Baina oraingo ikasle gutxiarekin gertatzen denaren aurka, Iñaki liburuak eskuan edo besapean ibiltzea ohiko zen; orobat Bastiturriko ikasle-pisuan eta gainerakoetan flexoapean edo ohe gainean, gehienetan irakasleek beharrezkotzat ezartzen ez zituztenekin: Noam Chomskyren sintaxizkoak nahiz politikazkoak, Roman Jakobsonen linguistika eta poetikazkoak, Émile Benvenisteren hizkuntzalaritza orokorreko idazkiak, Koldo Mitxelena *Sobre el pasado de la lengua vasca*, *Fonética histórica vasca* eta *Textos arcaicos vascos* (gehi ehizan edo trukean harrapa zitzakeen haren artikuluen fotokopiak). Orobat orduan eskura zitezkeen bestelako euskal testu zahar eta berriekekin ere (Hordagoko bilduma beltzekoak eta beste edozein, Leizarraga eta Axular berariaz), Sade, eta Cioran, eta anarkismoaren inguruko dexente, marxismoaz ez hainbeste, eta Antonio Zavalaren Auspoa bildumakoak noiznahi.

Gogoan ditut Iñigo eta Manul azpeitiarrekin gehi Keux axkoitiarrekin (kuadrilla makala, alajaina!) Bastiturri kalean Iñakik eta biok igarotako bi ikasturteak, eta han eta Floridako parkean partekatu Leizarragaren ahoz gorako irakurketak (harenak nireak baino ozenagoak), baita Parte Zaharrean elkarrekin iluntzean nahiz ordu txikitara egindako jirak eta birak ere. Geroago, noizbehinkako topaketak haren lagun berri niretzat ezezagunekin.

4. Karrerako azken ikasturtean, orduantxe eratzen hasia zen *Orotariko Euskal Hiztegi*ko EJIEn eta Gasteizko Hiribideko bulegoan beste hainbat ikaskiderek euskal testuak informatizatzen eta zuzentzen aritu ondoren, hurrengo urterako erredaktore kontratua egin zioten OEHRako (lehendabizikoa, Marijose Kerejetarekin batera). Donostiara aldatuaz hasi zen han lanean, lehenik Groseko bulegoan eta gero Marinela kalean, Londres Hoteletik gertu. Hurrengo ikasturteetan Gasteizko promozio berrietarik gehituko zitzaizkien Blanca Urgell, Gabriel Fraile, Eduardo Valencia, Elizabet Kruzeta, Ane Loidi eta Ainara Estarrona; baita geroago Amaia Olabarria eta Ainhoa Otamendi ere.

Gure bideak funtsean orduan banatu ziren, ni tesia egiteko ikerketa-bekarekin bainintzen 1983ko irailetik Euskal Filologia Sailari atxikirik. Alabaina, hurrengo urteetan ere elkarrekin jarduteko aukerarik izan ohi genuen, tesia dela-eta Donostiara Mitxelena ikustera edo ASJUko zereginetara joan beharra bainuen eta noizbehinka, hari eta OEHko lagunei bisita egin eta gero, Hiztegi bulego inguruetan

⁶ Nik, egia esanda, gehiagotan aditu izan nion *torerue*, ez bere zezen-toreadore trebeziengatik, baina azpeitiarren ohiko zezenzaletasuna gogoanduz.

bazkalduez. Berak ere egin ohi zituen txangoak Gasteiza, nahiz ez gehienik Fakultatera, lekat aldiro oraindik bertan zen Biblioteka artean liburu nahiz aldizkaritan hornituxeagora.

5. 1987ko abenduan, Koldo Mitxelena hil eta pare bat hilabetetara OEHren lehen liburukia (*A-Ama*, xlviii + 902 or.) atera zenean, EJIIEkoez landa, Gabriel Fraile, Marijose Kerejeta, Ibon Sarasola, Iñaki Seguiola, Blanca Urgell eta Eduardo Valencia ageri ziren erredakzioan; Isabel Arrigain eta Arantza Egia «datuen kontrolan» eta Ibon Sarasola koordinatzaile gisa. 2. liburukitik aurrera (1989, *Ame-Asd*, vii-lvi + 867 or.) akabuko 16.era arte (2005, *UT-Z*, iii-xlj + 1085 or.),⁷ Iñaki Seguiola Ibon Sarasolarekin batera «koordinatzaile eta begirale orokor» ageri zen jabegoen orrialdean, bi urte Koldo Mitxelenaren heriotzaz geroago, eta horrela jarraitu zuen ondoko 16 urteetan ere.

Ez zen nolanhiko aldaketa: Iñakik bere gain hartuak zituen lehen baino erantzukizun gehiago, denek aitortzen zioten ahalmen apartekoaren arabera. Iñakik han egindako lan erraldoia ezaguna da ofiziokoen zein enparauen artean eta, zorionez, bada oraindik horren lekukorik. Ehunka testu eta iturri astiro irakurriak (filologoi omen dagokien legez) eta bere eta inoren idazketa eta zirriborroak behin eta berriro berreginak eman zion euskal tradizio osoaren ezagutzak parekorik ez zuen Mitxelenaz landako euskal filologoen artean, eta nekez izango ere du etorkizunean.

6. OEHko lehen urteetan, gainera, bere aldetiko ikerketak egitea ere bazuen: 1985eko ASJU-n atera zen «Etxeberri Luzaideko Bikarioaren Dotrina Argitaragabea» (19/1: 129-197). Lan horretan testuaren eta berorren hizkeraren iruzkin ederra osatu zuen eta —«Aviso pecadore guzientzat»— bertsoekiko eranskin artatsuan, euskal tradizioaren barneko loturen alderdi interesgarria azaldu Asteteren beste zenbait itzulpenetan aurki daitezkeen eite bereko bertsoekin erkatuaz. Dotrina honetako bertsoak aurreko mendeko Errialdeko Irazustaren bertsoekin, Agirre Oikiakoarenekin, Añibarroren nafarrerazko dotrinakoekin eta 1826ko «Baztango Valleko Parrokoaren Dotrinako»ekin erkatu zituen, aldeak eta berdintasunak agertuaz.

⁷ Nire alearen hasieran bada *post-it* hori bat bidaltzaileak erantsia: «Hau behintzat bukatu duk. Buruz ikasi behar du[k] katedrarako. Ongi izan ahal dela. Ibon». Hor aipatu katedra ekain hartan izan zen; tamalez, oraindik ere ez dut Ibonek jarritako lana bete; horretarako Iñaki izan behar.

Bi urte geroago (ASJU 21/1: 265-276) «Notas de toponimia amescoana» atera zuen, lehentxeago K. Mitxelena aldizkari berean eman «Algunos nombres de Contrasta»-ren jarraipen gisa. Bertan, besteak beste, gero Patxi Salaberrik ere ikerituko zituen *Satzname* (izen berbaldua, edo K. Mitxelena hitzetan “izen berezi gisa erabilitako perpausak”, ASJU 19/2: 596) bitxi bezain interesgarriak aztertu zituen (*Arizadana, Arteadana, Ascarradana*, etab.), 1590eko *Guibeladayzecana* barne.

Urte berean *Quito'n arrebarekin* Orixeren liburuaren edizioa prestatu zuen Jaurlaritzaren Klasikoak Bildumarako haren zuzendaritzak eskaturik, eta inoren akui-lurik gabe, 1992an *Izotz-Kandelak* Nemesio Etxaniz azkoitiar apaizaren nobela argitaragabe hain interesgarria editorial komertzial batean argitaratzea lortu zuen. Aurkezpen eta kokapen egokiez landa, irakurlea testuaren hizkuntzan eta edukian barneratzeko trebezia berezia erakutsi zuen bietan, aparteko irakurketa gozagarriak bihurtuaz. Bi liburuetan egindako filologo-lana bikaina izan zen eta oraindik ere irakurtzea merezi dutenak dira, katalogoetarik kanpo izan arren.⁸

Alabaina, ondoko urteetan ez da bere ikerketa pertsonalaren emaitza gehiago izan zorigaitzez, ez behintzat ofizioduen aldizkari, bilduma, biltzar eta horrelakotan. Iraultzek beren umeak jan ohi omen dituzten bezala, *Orotarikoak* ere ez die ikerketarako biderik eman bertan parte hartu duten gehienei —nahiz batek baino gehiagok han sartu aurretik edo hango lehen urteetan, Iñakik bezala, ahala eta isuria frogatua izan—, eta tesia edo lan zabalik egitekotan, OEH utzi eta ikerketa atzerpetzen duen beste erakunderen batera jo behar izan duenik ere bada.

7. 2005ean amaitu zen «Papereko *Orotarikoa*», eta bestetara baino lehen hasierako lauzpabost liburukiak eraldatu ziren; hurrengo urteetan, eta, zalantza zenbaiten ondoren, «Sareko *Orotarikoari*» heldu zitzaion. Horrekin batera, OEHko langileen berrantolaketa etorri zen eta, Iñakik baldintza berrietan ez zuen jarraitu nahi izan eta utzi zuen *Orotarikoa* 2006an.

Geroztik itzulpen eta antzeko lanetan jardun zuen zenbait urtez, baita aldizkarietan idazten eta irrati saioak egiten ere.

⁸ «Lagunarte antiklerikalean zebilen gaztea apaiz baten nobela berreskuratzen eta promozionatzen. Ez nolanhiko apaiza, ez nolanhiko nobela, jakina», dio Juan Luis Zabalak arrazoi osoz; ordea, ados bide litzateke nik «ez nolanhiko antiklerikala» gehi baneza. Bidenabar, Iñaki Seguiola eta biok 1991n izan ginen izendatuak euskaltzain urgazle.

Gure irrati tartean sermoia botatzea etorri nahiko ote huen galdetu genian. Xaxardiak maite guk. Lagunak egitea, hik. Eta irratiak horretarako aukera paregabea ematen zian. Hainbeste urtetan ez diagu inor ezagutu hamar minututan irrati-entzuleak bi ekipotan banatzeko halako gaitasuna izan duenik: seguirolazaleitsuak versus seguirolahorrekzerarraioustedutarrak. (A. Iturbe, *ibid.*)

2005ean argitaratu zuen haren lehen kreazio liburua, aurreko urteetako egunkari eta aldizkarietako zutabean eta berariak gehitu idazki berrien bilduma: *Gaur ere ez du hiltzeko eguraldirik egingo*. Gero irrati «sermoi transkribatuen» beste bilduma bat, *Nere gorringotik* (2008), eta saiakeran *Arrazoa ez dago edukitzetik* (2012) eta *Sed quia sua*—Oteizaren *Quosque tamdemetik* hain hurbil eta hain urrutiko liburu anarko-abertzalea— (2020)⁹ atera ziren, baita 2021ean *Koiteretzia* nobela ere izurritearekikoez; azkenik, *Ganorexia* saioa Iñaki hil eta hilabete batzuk geroago aurkeztu zuten Garbiñe andre-lagunak eta argialetxeak.

Mikel Asurmendik azken saioaz idatzi zuenez:

Munduan bizi ezinak eraman zuen. Gaixotasun baten menpe bizitzea baino, munduaz bestera joatea erabaki zuen. Mundu honetaz beste bizitza-modu bat bilatu zuen. Bizitzaren ezina adierazteko modu bat duzu. Bizitzak *ganorexia* moduko bat egarri/nozitu—izan— duenaren herrena. (...) **Mine-tik sortzen gara, baita sufrimendutik sortu ere**. Jakinduria ez da nahikoa sortzeko, ordea. Iñaki Seguirolaren bagajea alimalekoa izanda ere, minetik sortzeak eman zion/dio berezko estilo bat. Hor nonbait. **Bizitzaren ezinak edota bizitzaren herrenak pairatu gabe**, Seguirolak idatziko ote zuen idazten zuen bezala? Hau da, bere herrenak, bere ezinak estilo bere(i)zi bat bermatu al zioten?»¹⁰

Juan Luis Zabala idazle eta Iñakiren adiskide axkoitiarraren ondoko hitzek laburtzen dute nik egin nezakeen baino hobeto Iñakiren idatziez eta idazkeraz esan gogo nukeena:

⁹ Cf. «Alta bada, badago zerik, badago alderik. Oteizak uste potoloetan poto egin baitzuen, Seguirolaren ustez. Bertsolaria endelegatu ez, eta euskal hizkuntzaren hutsetik hizkuntza osatu nahi izatea ere! Arranopola. Arraroa da euskalduna. *Hararoa* erdal profeta. Behialako bertsolaria *BECTsolaria* dateke gaur egun. *Hararoa* hau ere. Izan ere, harra izan emea izan, *extinct*-arogan geratu bide zen euren jakituria. Hor nonbait!» (Mikel Asurmendi, «*Sed quia sua*. Iñaki Seguirola, Erein, 2020] Ona bere gaitzarekin», *blogak.eus*, 21/10/2022).

¹⁰ «*[Ganorexia*. Iñaki Seguirola. Alberdania, 2022] *Ganorexia*. Kaos kosmikoa egartzeko modu bat», *blogak.eus*, 02/04/2023.

Uste dut (...) *euskaltzulotasun* erradikal batek bizi zuela Iñaki, euskara zerbait organikoa zela haren gorputz-gogoetan (...).

(...) Iñaki Seguirolaren prosak beste inorenak ez bezala erakusten du euskara batua zein aberats, indartsu eta bizia izan daitekeen; eta den, azken batean. Prosa hori, ordea, ezer gutxi litzateke, prosa horrekin idatzitako testuetan ez balego pentsamendu bizi, bakan eta libre bat, kate guztietatik askatu nahian dabilena etengabe, batzuetan askatu nahia bera lotura bihurtzeraino, gero lotura horretatik ere askatu nahi izateko.

Fisikoki handia, Iñaki Seguirola *Ogrue* erraldoi bihurtzen zen hizketan eta idazketan. Hitzeko erraldoia.¹¹

8. 2009an Euskaltzaindiak Urkiolako Barne Jardunaldietan onartu zuen *Euskal Hiztegi Historiko-Etimologikoa* (EHHE) egitasmoa eta baita hura garatzeko bi teknikari esleitu ere. Lanak hurrengo urtearekin hasteko ginen eta teknikarietarik batak etimologiaren alderdi historikoaz arduratu behar zuen eta besteak protohistorikoaz eta diakroniaz; bigarrenekorako Julen Manterola izan zen hautatua eta lehen-bizikorako, Iñaki Seguirola. Orduan bezala orain ere har genitzakeen hoberenak hartu genituelakoan nago eta ondoko urteetan egindako lana aski ozen mintzo da.

Gauzak, halere, modu bitxian hasi ziren: bai Iñakik eta bai Julenek ez zuten arduraldi osoko lana hartu nahi izan, baina zatikazkoa, EHHErentzako ordu ordainduetarik kanpora bestelakoak egin ahal izateko: 2015ean amaitutako erakusleen eta artikulua gramatikalizazioari buruzko tesi bikainean aritzeko Julenek; Iñakik ez ikerketarako baina «bizitzeko», bere hitzetan. Horrenbestez, hirugarren kontratu batentzako aukera zen, baina ez genuen inoiz premiazko hutsune hori bete ahal izan. Ia hamar urteren buruan, EHHEren akaburantz, inprimategian edo harako bidean zenean lehen eta azken liburukia, lortu zen bien kontratuak osatzea, 2018aren akabuan edo 2019aren hasieran. Inprimaketa-aldi luzea amaiturik, aurkezpena uztailearen hasieran egin zen; Iñakik halako ospakizunak ez laket eta ez zen bertaratu.¹²

11 Cf. «Hitzeko erraldoia», *Gipuzkoako Hitza* 22/04/2022. Inguman badira zenbait erreferentzia Iñakiren liburuez, batez ere Mikel Asurmendirenak, baina baita Iratxe Esnaola eta Aingeru Epalzarrenak ere, lehen diez.

12 EHHEren aurkezpenean parte hartu zuten Reina Bastardasek, Joakin Gorrotxategik, Joseba A. Lakarrak, Julen Manterolak, José Antonio Pascualek, Blanca Urgellek eta Andres Urrutiak; eman-dako txostenen testu osatuak 2019ko *Euskeran* atera ziren.

Egitasmoak iraun zuen denbora guztian egin zitezkeen doitasunak egin ondoren ere, behar baino lankide gutxiagorekin aritu ginen. Lehenik Gasteizko Dato kale osteko bulego batean eta gero aspaldiko Seminario zaharrean berriz. Egia da, azken urteetan Gabriel Frailek eta Koro Seguiolak laguntza baliotsua eman zigutela zenbait hitzen historiaren datuak bilduaz edota hiztegiaren aurkibideetarako ekarpen bikaina luzatzeaz, baina EHHE ezin izan zen inoiz garatu, baldintzak, bereziki giza baliabideak eta Erakundearen eta langileen arteko harremanak egokiagoak izan balira bezala. Nolanahi ere, 200 hitz-familia handi, 2.600 sarrera eta etorkizunean hizkuntzaren historia, protohistoria eta diakronia ikertzeko ezinbesteko lanabes modularraren oinarriak garatu ahal izan ziren.

9. Iñakik ia hamar urteotan sarrera eta azpisarreretako hitzen ehundaka, milaka zirriborro egin zituen: OEHko *Tr.* delakoa (funtsean lekukotasunen laburpena) lekuko berriekin (zirenean) osatu eta gure eredura egokitu, zehaztu iturri, aldaera eta formen kronologiak, adieren hurrenkerak ezarri edo hobeki antolatu diakronikoki... Baina usu hortik harago zihoan Iñaki eta itxuraz lotura gabeko edo aurrez antzeman gabeko erlazioak eta are bilakabide osoen zantzuak ere baziren bere ekarpenetan, Iñakiren lankide formalistentzat –inoiz Iñakik aipatu «Mitxelenaren eskolako akrobazia fonetikoen» zaleagoentzat– gehitxo aukeran.

Azken urteetan Gabriel Frailerekin elkarlanean saiatzen zen asetzen Julen Manteolaren eta bion eskari beti asegaitzagoak: ulertzekoa-edo denez, zenbat eta hitz-familia hedatuago eta egituratuago, orduan eta –analisi finago eta sakonagoen eta are gainerako hizkuntzetan lortutako paralelismoez landa– Iñakiri zegokion alderdi historikoaren premia larriago bilakatzen zen eta horrekin astinaldi berri eta ugariagoak ezinbesteko gertatzen, dela lehen erreparatu gabeko hitz eta aldaeretan, dela familia-bikoteak edo -hirukoteak elkarren artean lotzera iristen ginenean, horietan ertz eta bazterretan ziren –usu, halaber, lehen nukleo gogorrenekotzat jotakoen– hainbat eta hainbat zahar eta berri testatu beharra... Hots, ez hasierako planean ez haren garapenetan aurreikusi gabeko egitekoak pilatzen ziren eta hori, jakina, «atzoko», eta ez inspirazioa berez piz ledinerako ere. Iñakik kiroltasun handiz hartzen zituen aurrerago eta ugaltzenago zihoazen eginbehar berri horiek. Orobat, tentuz landutako bere ekarpenak inoiz aski eraldatuak agertzen zirenean EHHEren hurrengo erredakzio-aldian edo akabuko zuzenketa orokorretan. Esan gabe doa, 2019an *EHHE-200* argitaratu zenean guretzat haren izena ere gainerako egileekin liburuaren azalean agertzea –ez barruan ezkututako oharren batean– ezinbesteko bilaketa zela eta hala ematea lortu genuen azkenik.

10. 2019an bertan UPV/EHUko Euskara Institutuko zuzendaritzaren eskaintza jaso zuen Iñakik, han Ibon Sarasola urte askoan lantzen aritu zen eta arestian amaitu den *Egungo Euskararen Hiztegia*n laguntzeko. Geroztik hantxe jardun zuen lanean eta horrek eta ditxosozko pandemiak oso gutxitan eman ziguten elkarrekin izateko aukera. Noizean behingo telefono deiren bat edo e-mailen bat edo Julen Manterolaren bidez genuen batok bestearen berriren bat. Ustez betiko antzean zebilelakoan ginen eta zur eta lur utzi gintuen Iñakiren heriotzak, apirilaren 15eko Ostiral Santuko egun seinalatuko igarokizunak.

11. Zilegi bekit azken hitza Iñakiri berari ematea, hain zuzen ere, «31 eskutik» blogean atera zuen ama zenaren hilburukoan idatzikotik hartuaz:¹³

Esan dezaket zure agonian, bizi-heriotzen borroka horretan, zure izter-artera begira gelditzen nintzela sarri, pentsatuz bezala hortik atera zela amazulo hau, euskaltzulo hau, eta zuk egin ninduzula zulo. («Zuk egin ninduzula zulo!»: ez dakit zer diodan, baina baneki ere ezin esana litzateke). Eta orobat esan dezaket deabrutxo ere egin ninduzula: zure fedearen haundiegiak utzi bide ninduela ni ezertan sinisteko ezindua bezala. Eta hau psikoanalisi merkea izango da beharbada, baina ezin segurtatu dit inork psikoanalisi garestia baino eskasagoa denik nahitaez.

Bo, esan dezadan garbi: ezin dut sinistu eta ez dut sinisten medikuen, ehorzleen eta burokraziaren bertsiorik. Ez dut sinisten eta, mundutik ihesi, hizkuntzara nator. Sinistu ezean, argitu egin nahi dut asuntua hementxe, itzultzaile euskaldunen begiratoki honetan. Eta argitu nahi dut hizkuntzaren eta hitzen argira joz, itzuli ezineko hitzetara joz. Eta horregatik hitz egin nahi dizut minaren gainean eta gure *min* hitzaren gainean eta azpian. Zer egin nezake bestela? Hitzen historia kontatzetik ateratzen dut bizimodua, badakizu, edo bazenekien».

Bakean bego Iñaki Seguirola Amutxastegi

13 Zail da ahazten argitalpen berean (2015/04/08) emandako Iñakiren «Extinct», urte bereko Jose Ignazio Hualderen «Basque as an extinct language»-ren iruzkin bizia. Hara bukaera: «Kontsolamendu motza, hotza eta gorotza: *euskahaldun* galkorrak eta *euskezindun* ugalkorrak batera kontatetik heldu dena. “Extinct”? Etsi-etsian, bai; etsirik gabe, ez eta ez!».